

TILSYNSRAPPORT

Skolens arbeid med elevenes utbytte av opplæringen

Rana kommune – Lyngheim skole

11.05.15

Innholdsfortegnelse

Sammendrag	3
1. Innledning	4
2. Om tilsynet med Rana kommune – Lyngheim skole.....	4
2.1 Fylkesmannen fører tilsyn med offentlige skoler.....	4
2.2 Tema for tilsynet.....	4
2.3 Om gjennomføringen av tilsynet	5
3. Skolens arbeid med opplæringen i fag	5
3.1 Rettslige krav	5
3.2 Fylkesmannens undersøkelser	7
3.3 Fylkesmannens vurderinger.....	8
3.4 Fylkesmannens konklusjon.....	10
4. Undervisvurdering for å øke elevens læringsutbytte	10
4.1 Rettslige krav	10
4.2 Fylkesmannens undersøkelser	11
4.3 Fylkesmannens vurderinger.....	12
4.4 Fylkesmannens konklusjon.....	13
5. Undervisvurdering som grunnlag for tilpasset opplæring og spesialundervisning	13
5.1 Rettslige krav	13
5.2 Fylkesmannens undersøkelser	14
5.3 Fylkesmannens vurderinger.....	15
5.4 Fylkesmannens konklusjon.....	15
6. Vurdering av behov for særskilt språkopplæring	16
6.1 Rettslige krav	16
6.2 Fylkesmannens undersøkelser	16
6.3 Fylkesmannens vurderinger.....	17
6.4 Fylkesmannens konklusjon.....	17
7. Frist for retting av lovbrudd	18
8. Kommunens frist til å rette	19
Vedlegg: Dokumentasjonsgrunnlaget.....	20

Sammendrag

Tema og formål

Fylkesmannen gjennomfører i perioden 2014 – 2017 felles nasjonalt tilsyn med temaet *Skolens arbeid med elevenes utbytte av opplæringen*. Tilsynet er delt inn i fire undertema: *skolens arbeid med opplæringen i fag, individuell undervisvurdering i fag, spesialundervisning og særskilt språkopplæring*. Fylkesmannen foretar nå tilsyn over dette tema med Rana kommune, der Lyngheim skole er valgt ut for stedlig tilsyn.

Det overordnede målet for tilsynet er å bidra til at alle elever i grunnopplæringen får et godt utbytte av den opplæringen som tilbys. Formålet med tilsynet er å sjekke om skolen følger opplæringsloven med forskrifter, og å bidra til bedre regelforståelse og regeletterlevelse i kommuner og skoler.

Gjennomføring

Det ble gjennomført veiledning for skoleeier og skoleledere i Rana kommune i september 2014, hvor det ble informert nærmere om tema og bakgrunn for tilsynet. I tillegg ble veiledningsmateriell og egenvurderingsskjema utarbeidet av Utdanningsdirektoratet, presentert.

Etter varsel om tilsyn har skolen sendt inn egenvurderingsskjema med understøttende dokumentasjon for skoleledelsen og for lærere. Fylkesmannen har gjennomført stedlig tilsyn ved Lyngheim skole hvor skolens ledelse og utvalgte lærere ble intervjuet. Skolen har også gjennomført en digital spørreundersøkelse for utvalgte elevgrupper.

Avdekkede lovbrudd

I Rana kommune, Lyngheim skole, har Fylkesmannen avdekket forhold som tilsier at praksis må endres:

- Rektor sikrer ikke at undervisningspersonalet ivaretar elevens rett til å kjenne til mål for opplæringa, og hva som blir vektlagt i vurdering av elevens kompetanse. Videre sikrer ikke rektor at opplæringen dekker alle kompetansemål og at undervisningspersonalet knytter opplæringens innhold til disse.
- Skolen har ikke en implementert rutine som sikrer at det i halvårsvurderingen gis informasjon om elevens kompetanse i alle fag og hvordan eleven kan øke denne. Elevens rett til å være involvert i eget læringsarbeid, blir heller ikke sikret.
- Lyngheim skole har ikke en implementert rutine for å sikre at lærerne systematisk vurderer om alle elevene har tilfredsstillende utbytte av opplæringen.

Vi vil understreke at Fylkesmannen også så mye tilfredsstillende arbeid i forbindelse med tema for tilsynet. I den forbindelse viser vi til våre vurderinger og konklusjoner i kapittel 3-6 i rapporten.

Status på rapporten og veien videre

Denne tilsynsrapporten er å anse som et *forhåndsvarsel om enkeltvedtak* etter forvaltningsloven § 16. Rapporten inneholder Fylkesmannens vurderinger og konklusjoner fra tilsynet.

Fylkesmannen gir nå Rana kommune endelig frist til å rette opp de ulovlige forholdene avdekket i tilsynet. Dersom forholdene ikke rettes innen rettefristen fastsatt i denne tilsynsrapporten, vil Fylkesmannen vedta *pålegg om retting*.

1. Innledning

Fylkesmannen åpnet 13.01.15 tilsyn med skolens arbeid med elevenes utbytte av opplæringen ved Lyngheim skole i Rana kommune.

Felles nasjonalt tilsyn 2014-2017 handler om skolens arbeid med elevenes utbytte av opplæringen og består av tre områder for tilsyn: Skolens arbeid med elevenes utbytte av opplæringen (som denne rapporten omhandler), forvaltningskompetanse og skolebasert vurdering. Utdanningsdirektoratet har utarbeidet veiledningsmaterie¹ knyttet til tilsynet, og Fylkesmannen har gjennomført informasjons- og veiledningssamlinger.

Det er kommunen som har det overordnede ansvaret for at kravene i opplæringsloven blir overholdt, jf. opplæringsloven § 13-10 første ledd. Kommunen er derfor adressat for denne tilsynsrapporten.

I denne tilsynsrapporten er det fastsatt frist for retting av lovbrudd som er avdekket under tilsynet. **Fristen er 01.10.15.** Dersom lovbrudd ikke er rettet innen fristen, vil Fylkesmannen i Nordland vedta pålegg om retting med hjemmel i kommuneloven § 60 d. Et eventuelt pålegg om retting vil ha status som enkeltvedtak og vil kunne påklages, jf. forvaltningsloven kapittel VI.

2. Om tilsynet med Rana kommune – Lyngheim skole

2.1 Fylkesmannen fører tilsyn med offentlige skoler

Fylkesmannen fører tilsyn med offentlige skoler jf. opplæringsloven § 14-1 første ledd, jf. kommuneloven kap. 10 A. Fylkesmannens tilsyn på opplæringsområdet er lovlighetstilsyn jf. kommuneloven § 60 b. Fylkesmannens tilsyn med offentlige skoler er myndighetsutøvelse og skjer i samsvar med forvaltningsrettens regler for dette.

I de tilfeller Fylkesmannen konkluderer med at et rettslig krav ikke er oppfylt, betegnes dette som lovbrudd, uavhengig av om det er opplæringsloven eller forskrifter fastsatt i medhold av denne, som er brutt.

2.2 Tema for tilsynet

Temaet for tilsynet er rettet mot skolens kjernevirksomhet: skolens arbeid med elevenes utbytte av opplæringen. Det overordnede formålet med tilsynet er å bidra til at alle elever får et godt utbytte av opplæringen.

Hovedpunkter i tilsynet vil være:

- Skolens arbeid med opplæringen i fag
- Underveisvurdering for å øke elevenes læringsutbytte
- Underveisvurdering som grunnlag for tilpasset opplæring og spesialundervisning
- Vurdering av behov for særskilt språkopplæring

Tilsynet skal bidra til at kommunen som skoleeier sørger for at elevene:

- får kjennskap til og opplæring i målene som gjelder for opplæringen

---

¹ <http://www.udir.no/Regelverk/Tilsyn/Tilsyn/Rettleiingsmaterieell-for-felles-nasjonalt-tilsyn-2014-2017/>

- får tilbakemeldinger og involveres i eget læringsarbeid for å øke sitt utbytte av opplæringen
- får vurdert kontinuerlig hvilket utbytte de har av opplæringen
- blir fulgt opp og får nødvendig tilrettelegging når utbytte av opplæringen ikke er tilfredsstillende

Manglende etterlevelse av regelverket kan medføre at elevene ikke får realisert sine muligheter eller får lite utbytte av opplæringen.

2.3 Om gjennomføringen av tilsynet

Tilsyn med Rana kommune ble åpnet gjennom brev av 13.01.15. Kommunen er blitt pålagt å legge frem dokumentasjon for Fylkesmannen med hjemmel i kommuneloven § 60 c. Ved Lyngheim skole ble følgende fag valgt ut for tilsyn: matematikk på 1.-2. og 3.-4. årstrinn, samt kroppsøving og samfunnsfag på 5.-7. årstrinn.

Skolens egenrevisninger med understøttende dokumentasjon ble oversendt Fylkesmannen innen fristen. Fylkesmannens stedlige tilsyn ble gjennomført på Lyngheim skole den 10.03.15 med åpningsmøte i forkant av intervjuer. I tillegg er det gjennomført spørreundersøkelse med utvalgte elevgrupper på 5.-7. trinn.

Fylkesmannens vurderinger og konklusjoner er basert på skriftlig dokumentasjon og opplysninger fra intervju, se vedlegg.

Fylkesmannen har per telefon avklart enkelte spørsmål til den foreløpige rapporten med rektor og skolens to inspektører. Vi har fått skriftlig tilbakemelding fra kommunen, som bekrefter funnene i tilsynet.

3. Skolens arbeid med opplæringen i fag

3.1 Rettslige krav

Nedenfor har vi oppgitt de rettslige kravene for tilsynet med skolens arbeid med opplæringen i fag. Vi viser også til hvilke bestemmelser i opplæringsloven og forskrift til opplæringsloven kravene er knyttet til.

Rektor skal sikre at opplæringens innhold er knyttet til kompetansemål i faget

Undervisningspersonalet skal tilrettelegge og gjennomføre opplæringen etter Læreplanverket for Kunnskapsløftet (LK06), jf. opplæringsloven § 2-3 eller og forskrift til opplæringsloven § 1-1. Det betyr at opplæringen skal ha et innhold som bygger på kompetansemålene i læreplanen og bidrar til at disse blir nådd. Rektor må organisere skolen slik at dette blir ivarettatt, jf. opplæringsloven § 2-3.

Rektor skal sikre at undervisningspersonalet ivaretar elevens rett til å kjenne til mål for opplæring, hva som blir vektlagt i vurdering av elevens kompetanse, og hva som er grunnlaget for vurderingen.

Underveisvurdering skal brukes som et redskap i læreprosessen og bidra til å forbedre opplæringen, jf. forskrift til opplæringsloven § 3-2. Eleven skal kjenne til hva som er målene for opplæringen, hva som vektlegges i vurderingen av hans eller hennes kompetanse, og hva som er grunnlaget for denne vurderingen, jf. forskrift til opplæringsloven § 3-1. Det betyr at elevene må kjenne til kompetansemålene i

læreplanene for fagene. De skal også kjenne til hva læreren vektlegger når læreren vurderer en prestasjon. Fra og med 8. trinn skal elevene kjenne til hva som skal til for å oppnå de ulike karakterene. Kravet til at dette skal være kjent, innebærer noe mer enn at informasjonen er tilgjengelig for elevene. Rektor må organisere skolen for å sikre at undervisningspersonalet formidler dette til elevene.

Rektor skal sikre at opplæringen dekker alle kompetansemålene på hovedtrinnet / i faget og de individuelle opplæringsmålene i IOP.

Undervisningspersonalet skal tilrettelegge og gjennomføre opplæringen etter LK06, jf. opplæringsloven § 2-3 og forskrift til opplæringsloven § 1-1. For de fleste fag i grunnskolen og for noen fag i videregående skole er kompetansemålene satt per hovedtrinn eller etter flere års opplæring. I slike tilfeller må rektor sikre at elevene får opplæring i alle kompetansemålene i faget / på hovedtrinnet gjennom opplæringsløpet. Opplæringsloven § 5-5 hjemler at en elev som får spesialundervisning, kan ha unntak fra kompetansemålene i de ordinære læreplanene. Gjeldende opplæringsmål for eleven skal da fremgå av en individuell opplæringsplan (IOP). I slike tilfeller må skolen sikre at elevens opplæring dekker de individuelle målene.

Alle elever som har vedtak om spesialundervisning, skal ha IOP.

Skolen skal utarbeide en individuell opplæringsplan (IOP) for alle elever som får spesialundervisning, jf. opplæringsloven § 5-5. Det må fremgå av IOP-en hvilket tidsintervall den gjelder for.

Innholdet i IOP-en skal samsvare med enkeltvedtaket når det gjelder innholdet i opplæringen og synliggjøre eventuelle avvik fra LK06.

IOP-en skal vise mål for og innholdet i opplæringen og hvordan opplæringen skal gjennomføres, jf. opplæringsloven § 5-5. Reglene for innhold i opplæringen gjelder så langt de passer for spesialundervisningen. Det kan medføre at målene for opplæringen avviker fra kompetansemålene i læreplanene i LK06.

Før skolen/kommunen gjør et enkeltvedtak om spesialundervisning, skal PPT utarbeide en sakkyndig vurdering. Den sakkyndige vurderingen skal gi tilråding om innholdet i opplæringen, blant annet realistiske opplæringsmål for eleven og hvilken opplæring som gir eleven et forsvarlig opplæringstilbud. Vedtaket om spesialundervisning skal bygge på den sakkyndige vurderingen, og eventuelle avvik må begrunnes. Vedtaket om spesialundervisning fastsetter rammene for opplæringen og dermed innholdet i IOP-en. IOP-en kan først tas i bruk etter at det er fattet enkeltvedtaket om spesialundervisning.

IOP-en må ha egne mål for opplæringen når elevens opplæring avviker fra ordinære læreplaner, og skolen må ha en implementert rutine som sikrer at IOP-en er samordnet med den ordinære opplæringsplanen (klassens) planer.

Reglene om innhold i opplæringen (kompetansemålene i læreplanene) gjelder for spesialundervisning så langt de passer, jf. § 5-5 i opplæringsloven. Skolen skal legge vekt på utviklingsmulighetene for eleven og de opplæringsmålene som er realistiske innenfor det samme totale undervisningstimetallet som for andre elever, jf. opplæringsloven § 5-1. Den individuelle opplæringsplanen skal vise målene for opplæringen, jf. opplæringsloven § 5-5. Dersom vedtaket om spesialundervisning ikke inneholder avvik fra LK06, eller bare angir færre kompetansemål i et fag enn i den

ordinære læreplanen, må dette også komme klart frem i IOP-en. Det må også komme klart frem i hvilke fag eller deler av fag eleven eventuelt skal følge ordinær opplæring (i klassen). Skolen må ha en skriftlig fremgangsmåte som angir hvordan spesialundervisningen og den ordinære opplæringen skal ses i sammenheng / arbeide sammen i slike tilfeller. Fremgangsmåten må være innarbeidet av de som har ansvaret for å utvikle IOP-en og for å gjennomføre opplæringen.

3.2 Fylkesmannens undersøkelser

Lygheim skole er en barneskole hvor lærerne er organisert i team på de ulike trinnene. Ved oppstart av hvert halvår setter rektor av samarbeidstid for utarbeidelse av halvårsplaner på trinn. Disse to halvårsplanene utgjør skolens årsplaner. Det blir gitt frister for innlevering for planene og de lastes så opp på læringsportalen It's Learning.

Malen som de fleste trinnene bruker inneholder fra fire til seks perioder av variert lengde per halvår. Hver periode har en kolonne for læremål og en for fagstoff, og det er satt av plass for alle fag i planen. Malen er utarbeidet ved skolen gjennom arbeid over flere år. Basis for det årlige arbeidet med halvårs-/årsplaner er fjorårets planer, og man gjør i hovedsak justeringer ut fra disse planene.

I tilsynet blir det gjort rede for at skolen har forsøkt å bygge opp kompetanse på området ved blant annet å delta i satsingen *Vurdering for læring*, og lærere har deltatt på videreutdanning i vurdering. Rektor har formidlet til kollegiet at kompetansemålene skal være styrende for det daglige arbeidet, og for arbeidet med halvårsplanene, og lærerne oppfordres til å ta med kompetansemålene der. Gjennom intervjuer bekreftes det at man ser på og diskuterer kompetansemålene på team i forkant av arbeidet med halvårsplanene. Målene i LK06 blir brutt ned til læringsmål, - jo lavere årstrinn desto mer enkle og konkrete mål. Det er disse målene som kommer frem i halvårsplanene. Gjennom de nye læreverkene som er kjøpt inn, mener skolen at kompetansemål og progresjon blir ivaretatt. I skolens strategiske plan kommer det frem at et av de prioriterte områder er å utvikle en felles vurderingspraksis. Skolen er i gang med dette arbeidet.

Ved Lygheim skole bruker man ukeplaner for elevene. Det er kommunisert en forventning fra ledelsen at det skal stå mål på ukeplanene for hvert trinn. Planene blir også lagt på skolens læringsportal, og er tilgjengelig både for foreldre, elever, lærere og skolens ledelse. Det er gitt ressurs til kontaktlærer for å gjennomføre elevsamtaler. I disse samtalene forventer ledelsen at kompetansemål og elevens måloppnåelse er samtaletema.

Fra ledelsens side er arbeidet med halvårs-/årsplaner og ukeplaner basert på tillit. Alle lærere har et ansvar for å ivareta kompetansemålene for «sine» fag. Oppfølgingen går på om planer ikke er levert innen fristen, for øvrig kontrollerer ikke ledelsen dem. Skolen sier selv at de har et forbedringspotensiale på dette området. Lærerne følger i hovedsak elevene på hovedtrinn. Ledelsen arbeider med å få til et faglærersystem fra 5.trinn for å sikre progresjon og sammenheng i fagene.

Lygheim skole har et eget *TPO(tilpassa opplæring)-team* som består av to personer; den ene av skolens to inspektører, som er leder, og en spesialpedagog. Det framgår et nært samarbeid mellom TPO-team og rektor, de har faste møter etter en egen møteplan for året med angitt tema, deltakere og ansvar. Det er TPO-teamet som har kontakten med PP-tjenesten.

Dokumentet *Rutiner for skolens arbeid med Tilpassa opplæring TPO* samt en skjematisk oversikt over saksgang i arbeidet med tilpassa opplæring og spesialundervisning, beskriver hvordan TPO-teamet arbeider. Arbeidsoppgavene i forbindelse med spesialundervisning går også frem av instruks for inspektør. Lærerne kjenner til skolens TPO-team, deres roller og hvordan de kan brukes.

Når lærer(e) er bekymret for en elev, blir det prøvd ut tiltak innenfor den ordinære undervisningen. TPO-teamet kan gi råd og være hjelpelig med ulike kurs eller kartlegginger. Hvis tiltak innen ordinær undervisning ikke gir forventede resultater, melder lærerne inn elevene i skjemaet *Melding til TPO-team*, som tar saken videre f.eks. til PPT. Dette blir gjort i samråd med de foresatte.

Etter at en elev har fått sakkyndig vurdering med tilråding om spesialundervisning, blir det fattet et enkeltvedtak. Dette blir utarbeidet i nært samarbeid mellom TPO-team og rektor. TPO-leder fører ei liste over elever som trenger ekstra oppfølging og hjelp, både de som har fått enkeltvedtak og de som er i «gråsonen». Etter hvert «sjekkes elevene ut» av denne lista.

Den sakkyndige vurderingen og enkeltvedtaket er grunnlaget for utformingen av mål og faglig innhold i IOP. Skolen har dokumentert flere sakkyndige vurderinger med tilhørende enkeltvedtak og IOP. Enkeltvedtakene er utarbeidet etter en fast mal, som inneholder begrunnelse, vedtak, innhold i spesialundervisningen, målsetting ifht. aktuell læreplan, omfang i klokketimer per år og organisering. De forvaltningsmessige detaljer om klagerett og innsynsrett, samt hjemmelen for vedtaket blir ivarettatt i malen.

Av malen under punktet *Annet* står det at *øvrige opplæringsmål dekkes av skolens ordinære tilbud til tilpasset opplæring etter opplæringsloven § 1-3*. Det går frem i tilsynet at man på teamene forsøker å se IOP-elevens behov i sammenheng med klassens ordinære planer. Timene til elevene med spesialundervisning blir lagt i forkant av klassens øvrige timer. Når teamet lager den ordinære timeplanen, er det en kommunisert forventning fra ledelsen om at dette blir tatt hensyn til. Dette for å sikre at spesialundervisningen ses i sammenheng med den ordinære undervisningen.

3.3 Fylkesmannens vurderinger

Fylkesmannen har fått oversendt skolens halvårsplaner for inneværende år på de fleste trinn. Vi registrerer at enkelte fag mangler i noen av planene, - helt eller for perioder av året. I fagene matematikk på 1.trinn og kroppsøving på 6.trinn har vi bare mottatt halvårsplaner for de respektive fagene.

Kompetansemålene er ikke synliggjort i noen av halvårsplanene, men er lagt ved på ett trinn. I tilsynet blir det redegjort for at kompetansemålene ligger til grunn for de målene som er nedfelt i skolens halvårsplaner. Fylkesmannen finner en svak sammenheng mellom læringsmål i skolens planer og kompetansemål i LK06. Arbeidsmåter, organisering eller (vurderingskriterier) kjennetegn på måloppnåelse går ikke frem her, og det blir i liten grad redegjort for hvordan skolen arbeider med dette.

Skolens lokale læreplanarbeid knyttes til det konkrete arbeidet med halvårsplanene og ledelsens forventninger til at kompetansemålene ligger til grunn for læringsmål og fagstoff i planene. Skolen redegjør ikke for en eventuell prosess med å forankre,

videreutvikle og tilpasse læreplanen lokalt. Vi kan heller ikke finne en rutine som gjennomgås, f.eks. i et årshjul der dette er et prioritert tema. For å ivareta krav om kompetansemål og progresjon i undervisningen samt sammenheng mellom trinnene, har skolen bevisst kjøpt inn nye læreverker som de mener dekker dette. Ledelsen påpeker imidlertid at lærebøkene ikke skal være styrende for undervisningen.

Fylkesmannen kan ikke se at skolens arbeid med de ulike halvårsplanene på trinnene er et systematisk arbeid som fører frem mot de kompetansemålene LK06 beskriver for hvert hovedtrinn. Det fremkommer ikke et bevisst arbeid med, eller en kontroll av, at planene har en helhet og sammenheng mellom årstrinnene, slik at de til sammen fører til kompetansemål etter 2., 4. eller 7.trinn.

Det synes å være en felles forståelse for at mål skal skrives på ukeplan og på tavla, og at de også skal kommuniseres til elevene muntlig. Skolens vedlagte ukeplaner viser en stor grad av «gjøremål», - det som skal gjøres i løpet av uka. I de fleste planene kommer det i liten grad fram hva «eleven skal kunne». Arbeidsmåter og organisering kan komme frem i ukeplanene.

Det kommer i liten grad frem i tilsynet hvordan skolen ivaretar elevens rett til å kjenne til hva som blir vektlagt i vurdering av kompetanse og grunnlaget for vurderingen. Dette er to av fire bærende prinsipper for undervisningsvurdering som står nedfelt i forskrift til opplæringsloven kapittel 3, og som er helt sentrale i satsingen *Vurdering for læring*. Fylkesmannen finner ikke en felles forståelse eller praksis ved skolen om vurdering av elevenes kompetanse.

Skolen har kjente og innarbeidede rutiner og systemer for å ivareta elevens rett til spesialundervisning. Rutinene ivaretar at alle elever med vedtak om spesialundervisning får utarbeidet en IOP. Det vises i enkeltvedtaket til elevens sakkyndige vurdering. De mottatte IOPer samsvarer med innholdet beskrevet i enkeltvedtaket.

Fylkesmannen har ikke mottatt eksempler på vedtak der det er avvik fra LK06, men rutinene for arbeidet omfatter også dette punktet. Rutinen omfatter også at elevens IOP blir samordnet med klassens planer. Det bekreftes i tilsynet at lærerne skal lese den sakkyndige vurderinga ved utarbeidelse av elevens IOP.

Fylkesmannen vil likevel bemerke at enkeltvedtakene blir for generelle. I følge *Veilederen Spesialundervisning* understrekes det at enkeltvedtaket må være så klart og tydelig at det ikke er tvil – verken for foreldre eller lærere (som skal skrive IOP) – hva slags opplæringstilbud eleven skal ha. Det skal tydelig si noe om elevens behov og hva som er et forsvarlig opplæringstilbud; innhold, omfang, organisering og kompetanse.

Veilederen Spesialundervisning, revidert våren 2014, finner dere her:

<http://www.udir.no/Regelverk/tidlig-innsats/Veilederene-i-fulltekst/Spesialundervisning/>

På denne lenka finner dere maler og eksempler på enkeltvedtak om spesialundervisning som beskriver nærmere hva som bør komme med under de ulike punktene:

<http://www.udir.no/Regelverk/tidlig-innsats/Skole/Maler-og-eksempler/>

3.4 Fylkesmannens konklusjon

Lygheim skole ivaretar elevens rett til spesialundervisning; enkeltvedtak fattes på bakgrunn av sakkyndig vurdering, og IOP skrives både ut fra sakkyndig vurdering og skolens enkeltvedtak. Skolen har rutine for å involvere foreldrene i dette arbeidet.

Rektor sikrer ikke

- at undervisningspersonalet knytter opplæringens innhold til kompetansemål i faget
- at undervisningspersonalet ivaretar elevens rett til å kjenne til mål for opplæringen, hva som blir vektlagt i vurderingen av kompetanse, og hva som er grunnlaget for vurderingen
- at opplæringen samlet dekker alle kompetansemålene på hovedtrinnet eller i faget, og individuelle opplæringsmål i IOP.

4. Underveisvurdering for å øke elevens læringsutbytte

4.1 Rettslige krav

Nedenfor har vi oppgitt de rettslige kravene for tilsynet med skolens arbeid med underveisvurdering for å øke elevens læringsutbytte av opplæringen. Vi viser også til hvilke bestemmelser i opplæringsloven og/eller i forskrift til opplæringsloven kravene er knyttet til.

Elevene skal få veiledning i hvilke kompetansemål fra LK06 eller mål i IOP-en som opplæringen er knyttet til.

Elevene skal gjøres kjent med målene for opplæringen, jf. forskrift til opplæringsloven § 3-1. Dette gjelder for alle årstrinn og gjelder også for elever med individuelle mål i en IOP. Elevene skal gjøres i stand til å forstå hva de skal lære, og hva som er formålet med opplæringen. Lærerne gjennomfører opplæringen og må kommunisere dette til elevene.

Elevene skal få veiledning i hva det legges vekt på i vurderingen i faget.

Eleven skal kjenne til hva som vektlegges i vurderingen av hans eller hennes kompetanse, jf. forskrift til opplæringsloven § 3-1. Det betyr at elevene skal kjenne til hva som kjennetegner ulik grad av kompetanse, og hva det legges vekt på i vurderingen av en prestasjon. Kravet til at det skal være kjent for eleven, innebærer at det ikke holder at informasjonen ligger på Internett eller kan fås ved å spørre læreren. Lærerne må kommunisere grunnlaget for vurderingen til elevene.

Elevene skal få tilbakemeldinger på hva de mestrer, og veiledning i hva de må gjøre for å øke sin kompetanse.

Vurderingen underveis i opplæringen skal gi god tilbakemelding og rettledning til eleven og være et redskap i læreprosessen, jf. forskrift til opplæringsloven § 3-2.

Underveisvurdering skal bidra til at eleven øker sin kompetanse i fag, jf. forskrift § 3-11. Underveisvurderingen skal gis løpende og systematisk, den kan både være skriftlig og muntlig, skal inneholde begrunnet informasjon om kompetansen til eleven og skal gis med sikte på faglig utvikling.

Elevene skal involveres i vurderingen av eget læringsarbeid.

Elevene skal delta aktivt i vurderingen av eget arbeid, egen kompetanse og egen faglig utvikling, jf. forskrift til opplæringsloven § 3-12. Lærerne må sørge for at elevene involveres i dette. Elevens egenvurdering skal være en del av undervisvurderingen.

Skolen må ha implementert rutine som sikrer at det i halvårsvurderingen gis informasjon om elevenes kompetanse i fagene og veiledning om hvordan elevene kan øke kompetansen sin.

Halvårsvurdering i fag er en del av undervisvurderingen og skal uttrykke elevens kompetanse knyttet til kompetansemålene i læreplanverket, jf. forskrift til opplæringsloven § 3-13. Halvårsvurdering skal også gi veiledning i hvordan eleven kan øke kompetansen sin i faget.

Halvårsvurdering uten karakter skal elevene få gjennom hele grunnopplæringen og gjelder alle elever uavhengig av vedtak og type opplæring. Det er ikke satt krav til hvilken form vurderingen skal ha. Vurderingen kan derfor både være skriftlig og muntlig. Fra og med 8. årstrinn og i videregående opplæring skal elevene få vurderingen uten karakter midt i opplæringsperioden og på slutten av opplæringsåret dersom faget ikke blir avsluttet.

Fra 8. årstrinn og i videregående skole skal elevene i tillegg ha halvårsvurdering med karakter midt i opplæringsperioden, og på slutten av året dersom faget ikke blir avsluttet.

Skolen må ha en skriftlig og innarbeidet fremgangsmåte for at halvårsvurderinger gis på riktig tidspunkt og har et innhold i samsvar med forskrifta.

Skolen må ha implementert rutine som sikrer at årsrapporten inneholder en vurdering av elevens utvikling ut fra målene i IOP-en.

For elever med spesialundervisning skal skolen, i tillegg til halvårsvurdering med og uten karakter, en gang i året utarbeide en skriftlig rapport. Rapporten skal blant annet gi vurdering av elevens utvikling i forhold til målene i IOP, jf. opplæringsloven § 5-5.

Skolen må ha en skriftlig og innarbeidet fremgangsmåte for at årsrapporter gis på riktige tidspunkt og har et innhold i samsvar med forskrifta.

4.2 Fylkesmannens undersøkelser

Praksis ved Lyngheim skole er at elevene får læringsmål for uka på ukeplanen og ofte i klasserommet i starten av den enkelte time, ved at mål skrives på tavla eller formidles muntlig. Læringsmålene er gjerne sosiale mål og mål i basisfagene norsk, matematikk og engelsk. Ved ukesluttprøver/egenvurdering av uka gjentas læringsmålene. For de minste elevene skrives det og sies det hva man skal gjøre og litt om hva man skal lære. Kompetansemålene brukes i halvårsplanlegginga, men synliggjøres ikke i årsplanene.

Års-/halvårs- og ukeplaner blir lagt ut på It's Learning, hvor alle lærere og foreldre har tilgang. Skolen har kjøpt inn nye læreverker i de fleste fag som inneholder kompetansemål, eller som har en progresjon lagt opp etter LK-06.

Jevnlig tilbakemelding og veiledning gjøres i stor grad muntlig i det daglige arbeidet. I tillegg skjer det når lekser blir kontrollert og rettet, og i ukesluttprøver. Det er ingen felles rutine ved skolen for dette arbeidet.

I forkant av foreldresamtale skal det gjennomføres en elevsamtale. Det er avsatt tid til kontaktlærerne for dette. I elevsamtalen får elevene vurdere eget læringsarbeid.

Alle elevene får halvårsvurdering i forbindelse med foreldresamtalene høst og vår. Det er satt en frist i skolens virksomhetskalendar for når disse skal være gjennomført. Samtalene gjennomføres i stor grad i oktober og november, men etter behov kan disse være så tidlig som i september.

Skolen har ingen felles mal for gjennomføringen av foreldresamtalene, men de fleste har maler som alle på trinnet gjerne følger. Noen faglærere gir en tilbakemelding til kontaktlærer før foreldresamtalen, men det er ingen felles praksis at det skal gjøres. Enkelte faglærere gir bare tilbakemelding på elever det er noe spesielt med, eller etter forespørsel fra kontaktlærer.

Tilsynet viser at det i stor grad bare er de skriftlige fagene, de grunnleggende ferdighetene og det sosiale som diskuteres i foreldresamtalene. Praktisk-estetiske fag og muntlige fag blir i mindre grad prioritert. Skolen er i gang med å videreutvikle sin vurderingspraksis. Det er snakk om å innføre skriftlige halvårsvurderinger for å sikre at elevene får slik vurdering i alle fag.

For elever med IOP er det en egen del i IOP for vurdering, som brukes til årsrapporten. Elever med IOP har også elev- og foreldresamtaler på lik linje med de andre elevene, men de har gjerne flere møter. Skolens virksomhetskalendar inneholder frist for årsrapport IOP.

4.3 Fylkesmannens vurderinger

Det er en tydelig forventning fra ledelsen om at læringsmål skal synliggjøres og kommuniseres til elevene. Dette gjøres i stor grad enten muntlig i oppstarten av timer, eller skriftlig på ukeplan. De innsendte ukeplaner inneholder i stor grad bare læringsmål for enkelte fag. Sammenholdt med at det i halvårsplanene kan finnes fag som ikke har mål, er det vanskelig for Fylkesmannen å konkludere med at skolen sikrer at elevene får veiledning i hvilke mål i læreplanen eller IOP-en opplæringen er knyttet til.

Det er ingen felles praksis ved skolen for å trekke elevene med i vurderingen av eget læringsarbeid. Der det gjøres er fokus mest på basisfagene, og det er ingen felles praksis for at elevene får vurdere seg selv i alle fag. Elevens egenvurdering knyttes i stor grad til elevsamtalen som forberedelse i forkant av foreldresamtale høst og vår. Selv om det er en forventning fra ledelsen og det er avsatt tid til elevsamtaler, viser Fylkesmannens undersøkelser at kan det være tvil om dette gjennomføres for alle elever.

Det fremkommer varierende rutiner og ingen sikring av at elevens rett til halvårsvurdering i alle fag, blir ivaretatt. Skolen har ikke en felles mal eller rutine for at det gis informasjon om faglig ståsted og fremovermelding i alle fag i en halvårsvurdering. Vurderingen knyttes til foreldresamtalen høst og vår som skal være gjennomført innen en gitt dato. Fylkesmannens undersøkelser viser at det ofte da bare gis vurdering i enkelte fag. Samtidig kommer det frem at denne samtalen kan gis i et stort tidsspenn. Tidspunktet for samtalene om høsten kan variere fra september til november og desember. Den store variasjonen i tid gjør at Fylkesmannen ikke kan se at grunnlaget for vurderingene vil samsvare med forskrifta kapittel 3.

Spørreundersøkelsen som Fylkesmannen har gjennomført viser at det er stor variasjon i hvordan elever opplever å bli vurdert. Dette kan indikere at skolen ikke har en felles vurderingspraksis.

Fylkesmannens undersøkelser tyder på at IOP er et verktøy som aktivt brukes av de involverte lærerne i planlegging av undervisning og i vurdering av eleven. For elever med IOP fremkommer det en praksis som sikrer at målene i IOP brukes i vurderingen.

Ifølge skolens strategiske plan for 2014-2017 er det et prioritert område å utvikle en felles vurderingspraksis.

4.4 Fylkesmannens konklusjon

Lærerne ved Lyngheim skole gir elevene tilbakemeldinger på hva de mestrer i fagene. Skolen har implementert rutine som sikrer at årsrapporten inneholder en vurdering av elevens utvikling ut fra målene i IOP.

Lyngheim skole har ikke en praksis som sikrer at lærerne veileder elevene om hvilke kompetansemål fra LK06 / mål i IOP som opplæringen er knyttet til.

Praksisen sikrer heller ikke at lærerne veileder elevene i hva det legges vekt på i vurderingen og hva elevene må gjøre for å øke sin kompetanse i det enkelte faget.

Skolen har ikke en rutine for å involvere elevene i vurderingen av eget læringsarbeid.

Skolen har ikke en implementert rutine som sikrer at det i halvårsvurderingen

- gis informasjon om elevens kompetanse i alle fag.
- gis veiledning om hvordan eleven kan øke kompetansen sin.

5. Underveisvurdering som grunnlag for tilpasset opplæring og spesialundervisning

5.1 Rettslige krav

Nedenfor har vi oppgitt de rettslige kravene for tilsynet med skolens arbeid med underveisvurdering som grunnlag for tilpasset opplæring og spesialundervisning. Vi viser også til hvilke bestemmelser i opplæringsloven og i forskrift til opplæringsloven kravene er knyttet til.

Skolen må ha implementert rutine som sikrer at lærerne systematisk og løpende vurderer om alle elever har tilfredsstillende utbytte av opplæringen.

Læreren skal, som en del av underveisvurderingen, vurdere om den enkelte eleven har tilfredsstillende utbytte av opplæringen, jf. forskrift til opplæringsloven § 3-11. Skolen må ha en innarbeidet og skriftlig fremgangsmåte for å vurdere systematisk og løpende om elevene har tilfredsstillende utbytte av opplæringen.

Skolen må ha implementert rutine som sikrer at arbeidsmåter, vurderingspraksis og læringsmiljø blir vurdert for elever som ikke har tilfredsstillende utbytte av opplæringen, og basert på vurderingen må skolen eventuelt gjennomføre tiltak innenfor tilpasset opplæring.

Alle elever har krav på tilpasset opplæring, jf. opplæringsloven § 1-3. Dersom en elev ikke har tilfredsstillende utbytte av opplæringen, skal skolen først vurdere og eventuelt

prøve ut tiltak innenfor det ordinære opplæringstilbudet, jf. opplæringsloven § 5-4. Skolen må se på om tiltak knyttet til arbeidsmåter, vurderingspraksis og arbeidsmiljø kan bidra til at eleven får tilfredsstillende utbytte av opplæringen. Fremgangsmåten for dette må være skriftliggjort og innarbeidet. Dette skal skolen gjøre før eleven eventuelt blir henvist til PPT for en sakkyndig vurdering med tanke på spesialundervisning.

Skolen må ha implementert rutine for å vurdere om elevene har behov for spesialundervisning og sikre at lærerne melder behov for spesialundervisning til rektor.

I noen tilfeller vil skolens vurdering og eventuelle utprøving av tiltak etter opplæringsloven § 5-4 konkludere med at eleven ikke kan få tilfredsstillende utbytte av opplæringen innenfor det ordinære opplæringstilbudet. Eleven har da krav på spesialundervisning, jf. opplæringsloven § 5-1. Det er viktig at prosessen for å kunne gi spesialundervisning blir startet så snart som mulig etter at behovet for dette er avdekket. Undervisningspersonalet har derfor både plikt til å vurdere om en elev trenger spesialundervisning og å melde fra til rektor når det er behov for det, jf. opplæringsloven § 5-4. Skolen må ha en skriftlig og innarbeidet fremgangsmåte for å vurdere og melde behov for spesialundervisning.

5.2 Fylkesmannens undersøkelser

Lygheim skole gjennomfører de nasjonale obligatoriske og frivillige kartleggingsprøvene. De nasjonale prøvene gjennomføres på 5.trinn og Carlsten-testen er gjort obligatorisk på alle trinn ved skolen. På 4.trinn brukes frivillige kartleggingsprøver. Resultatene samles i VOKAL, - et nettbasert system som samler og sammenstiller vurdering og kartlegging slik at lærere kan gi tilpasset undervisning og bedre oppfølging av den enkelte elev. Dette er et verktøy for lærerne og TPO-teamet for å kunne følge med den enkelte elev. Ledelsen redegjør for at skolen har en rutine for når de enkelte prøvene skal være gjennomført. Alle lærere har tilgang til VOKAL, og de har fått opplæring i bruken av systemet. Lærere gir i tilsynet tilbakemelding på at dette systemet ikke gir den oversikten de ønsker. De uttrykker også at det er forskjell på tilgangen til kartleggingsverktøy i ulike fag, særlig i matematikk.

Lærere på enkelte trinn gjennomfører ukentlig eller hver annen uke elevens egen-vurdering gjennom en «test» på hva de har lært i løpet av ei uke eller to i flere fag. Det gjennomføres også kapittelprøver i flere fag. Dette blir imidlertid ikke presentert som en fast rutine for alle klasser og trinn. Både uketestene og kapittelprøvene er i følge lærerne med på å avdekke om elever har tilfredsstillende utbytte av opplæringen. Skolen bruker også Leselos.

I skolens «instruks» (*Ansvars- og arbeidsfordeling ved Lygheim skole*) står det blant annet at oppgaver som å *tilpasse elevens arbeidsplan, kartlegge elevens faglige nivå og eventuelt melde bekymringer* er en del av ansvaret til kontaktlærer. Når enkeltlærere registrerer at elever henger etter eller trenger noe ekstra, blir det drøftet på team hvordan man kan tilrettelegge for eleven. I tilsynet går det frem at dette er både kontaktlærers og faglærers ansvar. Lærerne kan benytte skolens TPO-team for å få råd og tips i slik tilrettelegging. Teamet kan f.eks. tilby lesekurs både for klasser og for enkeltelever i små grupper.

Tilpasninger skjer både i form av endrede arbeidsmåter og tilpasset arbeidsmengde for eleven. I tillegg blir det diskutert om forholdet i klasse- eller skolemiljøet kan ha påvirkning på elevens prestasjoner.

Når tiltak innenfor ordinær undervisning er prøvd ut uten resultat, blir eleven etter samtale med foresatte, meldt til TPO-teamet gjennom et eget meldeskjema. Teamet foretar da de tester og kartlegginger som de har kompetanse til. Eventuelle nye tiltak for eleven kan drøftes med PPT og prøves ut. Lærerne skriver pedagogisk rapport før eleven blir meldt videre til PPT.

TPO-teamet har lagt fram en sirkel som viser saksgang fra bekymring/uro via skolens egne tiltak og tilpasninger for eleven til tilmelding til PPT for videre utredning. Praksis ved skolen er i tråd med punktene i dette dokumentet. Heftet *Rutiner for skolens arbeid med tilpassa opplæring (TPO)* beskriver saksgang i seks faser. Lærere melder behov om spesialundervisning til TPO-teamet, og rektor blir så informert.

5.3 Fylkesmannens vurderinger

Skolen har ingen felles rutine for å vurdere om elevene har tilfredsstillende utbytte av undervisningen. Likevel framgår det en praksis at man på teamene snakker om elever som sliter og prøver å tilpasse innenfor vanlig undervisning. Det avdekkes en lav terskel for å ta kontakt med TPO-teamet ved skolen for å få råd og tips i slike tilfeller.

Å ha et tilfredsstillende utbytte av undervisningen gjelder for alle elever. Fylkesmannens undersøkelser avdekker at det ved Lyngheim skole i stor grad handler om de elevene som sliter faglig eller sosialt. Elever som trenger flere eller større utfordringer er ikke nevnt i forbindelse med tilpassa opplæring.

Det fremgår som er en praksis at man på teamet drøfter mulige årsaker til at eleven ikke finner seg til rette eller henger etter faglig, og det er som regel her det gjøres tilpasninger for eleven. Det er ingen praksis om at læreres eller skolens måte å vurdere eleven på kan være årsak til at eleven kommer til kort.

Fylkesmannens undersøkelser viser at heftet *Rutiner for skolens arbeid med tilpassa opplæring (TPO)* og den skjematiske oversikten over saksgang, er arbeidsdokumenter for TPO-teamet. Tilsynet viser at lærerne i praksis følger saksgang og den rutinen som er beskrevet, men dokumentene er ikke tilgjengelig for dem. Dette gjør systemet ved skolen personavhengig, og dermed sårbart.

Fylkesmannen vil bemerke at dette heftet også må revideres når endringer eller revideringer i lovverket kommer fram, jf. vår merknad side 10 i denne rapporten.

5.4 Fylkesmannens konklusjon

Lyngheim skole har en praksis for å iverksette tiltak i de tilfeller der elever ikke har tilfredsstillende utbytte av opplæringen.

Skolen har en implementert rutine for å vurdere om elevene har behov for spesialundervisning, og at læreren melder behov for spesialundervisning til rektor via skolens TPO-team.

Skolen har ikke en implementert rutine for å sikre at lærerne systematisk vurderer om alle elevene har tilfredsstillende utbytte av opplæringen. Det sikres ikke at arbeidsmåter, vurderingspraksis og læringsmiljø vurderes i den forbindelse.

6. Vurdering av behov for særskilt språkopplæring

6.1 Rettslige krav

Nedenfor har vi oppgitt de rettslige kravene for tilsynet med skolens arbeid med å vurdere behov for særskilt språkopplæring. Vi viser også til hvilke bestemmelser i opplæringsloven og i forskrift til opplæringsloven kravene er knyttet til.

Skolen må ha implementert rutine for å kartlegge elevenes ferdigheter i norsk. For elever med behov for særskilt norskopplæring må implementert rutine sikre at det blir vurdert om eleven også har behov for morsmålsopplæring og tospråklig fagopplæring.

Elever i grunnopplæringen med annet morsmål enn norsk og samisk, har rett til særskilt norskopplæring til de har tilstrekkelige ferdigheter i norsk til å følge den ordinære opplæringen på skolen, jf. opplæringsloven § 2-8. Om nødvendig har elevene også rett til morsmålsopplæring, tospråklig fagopplæring eller begge deler. Kommunen har ansvaret for at kartleggingen av elevens norskerdigheter blir gjort før vedtaket om særskilt språkopplæring. I de fleste tilfeller er det skolen som gjennomfører kartleggingen. Skolen må også vurdere om eleven eventuelt har behov for morsmålsopplæring, tospråklig fagopplæring eller begge deler. Skolen må ha en innarbeidet og skriftlig fremgangsmåte som sikrer dette.

Elever med vedtak om særskilt språkopplæring skal få kartlagt sine norskerdigheter underveis i opplæringen.

Skolen skal også kartlegge eleven underveis i opplæringen når eleven får særskilt språkopplæring, jf. opplæringsloven § 2-8. Dette for å vurdere om eleven har tilstrekkelige ferdigheter i norsk til å følge den vanlige opplæringen på skolen. Skolen må foreta en individuell vurdering av tidspunktet for dette.

6.2 Fylkesmannens undersøkelser

Rektor opplyser at ca. 15 % av skolens elever har minoritetsspråklig bakgrunn. En av skolens inspektører har 50 % stilling som koordinator for minoritetsspråkopplæring i Rana kommune. Hun har ansvaret for at det hver vår blir gjennomført kartlegging av elever med vedtak om særskilt språkopplæring. Disse resultatene blir meldt inn til henne for å vurdere elevens videre opplæring samt behovet for lærere og assistenter til særskilt norskopplæring, morsmålsundervisning og tospråklig fagopplæring. Dersom kartleggingen viser at eleven har behov, fattes det nytt enkeltvedtak for kommende skoleår. Det fattes ikke vedtak om avslutning av særskilt språkopplæring.

Kommunen har egen veileder for minoritetsspråklig undervisning ansatt i 40 % stilling ved PPT. Denne har ansvaret for å gjennomføre intervju med nyankomne elever og foresatte. Der deltar også representanter for den skolen eleven skal gå på. Ved Lyngheim skole er dette inspektøren med koordinatoransvar for minoritetsspråkopplæring. PP-veilederen kan også komme ut på skoler for å gjennomføre kartlegging og testing av elever der de ikke har faste personer som foretar dette.

Elever med minoritetsspråklig bakgrunn begynner rett i vanlige klasser. Ut fra intervju med PP-veileder og i samråd med foresatte blir det foretatt en vurdering av elevens behov for eksempel om eleven skal/bør plasseres på andre trinn enn det alderen skulle tilsi.

Lygheim skole har et eget språkteam som har ansvaret for å følge opp alle elever med vedtak om særskilt språkopplæring. Teamet består av inspektør, to lærere som har ansvaret for særskilt norskopplæring samt eventuelle morsmåls-/tospråklærere og assistenter.

For elever med vedtak om særskilt språkopplæring utarbeides det en egen plan kalt TIPS (tilpasset individuell plan for språklige minoriteter). Lærerne med ansvar for særskilt norskopplæring har, i samarbeid med eventuelle tospråklærere og morsmåls lærere, ansvaret for utarbeidelse av TIPS. For elever som i tillegg har vedtak om spesialundervisning, innarbeides opplegget om særskilt språkopplæring i elevens IOP.

Rana kommune har en rutine for anbefalt ressursbruk til undervisning av språklige minoriteter. Denne inneholder anbefalinger om ressursbruk til både særskilt norskopplæring, tospråklig fagopplæring, morsmålsopplæring og tospråklig assistent. For elever på første trinn er det en egen anbefaling, mens elevene på andre til tiende trinn har en anbefaling som følger tre nivåer med til sammen fem språkgrupper (D-, D+, C, B og A).

6.3 Fylkesmannens vurderinger

Rutinene for oppfølging av elever med minoritetsspråklig bakgrunn ved Lygheim skole er skriftliggjort og godt implementert. Det er klare rutiner for hva som skal skje fra en minoritetsspråklig elev ankommer kommunen. Både PPT og kommunens koordinator for minoritetsspråklige blir involvert. Rutinene samt organiseringen av et språkteam, sikrer at elevenes ferdigheter i norsk kartlegges og at det blir vurdert behov for morsmålsopplæring og tospråklig fagopplæring.

Kommunens anbefaling om ressursbruk kan føre til at vurderingen av elevens behov ikke blir reell, men bare følger de fastlagte minimumsanbefalingene. I Fylkesmannens undersøkelser fremgår det likevel at det gjøres en individuell vurdering av den enkelte elevs behov, og at vedtakene kan ha større ressursmessig omfang enn det som er anbefalt.

Kartleggingen av elevene skal foregå underveis i opplæringen. Elevene skal følge den ordinære opplæringen når kartleggingen viser at de har gode nok ferdigheter til dette. Rutinene for Rana kommune sikrer at dette gjøres hver vår. Lygheim skole har gjennom stillingsinstrukser sikret at de ansvarlige for særskilt språkopplæring jevnlig kartlegger og vurderer den enkelte elevs språklige ferdigheter.

Fylkesmannen vil bemerke at også enkeltvedtak om særskilt språkopplæring blir for generelle, jf. vår bemerkning s.10. Det fattes heller ikke vedtak ved avslutning av særskilt språkopplæring.

Vi anbefaler at Utdanningsdirektoratets veileder om *Faser i saksgangen for særskilt språkopplæring* brukes i utarbeidelsen av enkeltvedtak. Denne finnes på

<http://www.udir.no/Spesielt-for/Minoritetsspraklige-elever/regelverk/skole-faser/4-Fatt-enkeltvedtak/>

6.4 Fylkesmannens konklusjon

Rana kommune, Lygheim skole, sikrer at elever som ikke har norsk eller samisk som morsmål, får vurdert sitt behov for særskilt språkopplæring, jf. opplæringsloven § 2-8.

Skolen har en implementert rutine for å kartlegge elevenes ferdigheter i norsk.

Skolen har rutiner som sikrer at det blir vurdert om eleven også har behov for morsmålsopplæring og tospråklig fagopplæring når eleven har behov for særskilt norskopplæring.

Elever med vedtak om særskilt språkopplæring blir kartlagt underveis i opplæringen.

7. Frist for retting av lovbrudd

Fylkesmannen har i kapitlene 3 til og med 5 konstatert lovbrudd. I denne rapporten gis Rana kommune frist til å rette lovbrudd, jf. kommuneloven § 60 d.

Frist for retting er 01.10.15. Kommunen må innen denne datoen sende Fylkesmannen en erklæring om at det ulovlige forholdet er rettet og en redegjørelse for hvordan lovbruddet er rettet.

Dersom lovbrudd ikke rettes innen den fastsatte fristen, vil Fylkesmannen vedta pålegg om retting. Et eventuelt pålegg om retting vil ha status som vedtak og vil kunne påklages, jf. forvaltningsloven kapittel VI.

Følgende pålegg er aktuelle å vedta etter utløp av rettefristen i denne rapporten:

Skolens arbeid med opplæring i fag

1. Rana kommune må sørge for at det lokale arbeidet med læreplaner ved Lyngheim skole oppfyller kravene til opplæringsloven § 2-3, jf. forskrift til opplæringsloven §§ 1-1, 3-1 og 3-2.

Rana kommune må i denne forbindelse se til at:

- a. Rektor sikrer at undervisningspersonalet knytter opplæringens innhold til kompetansemål i faget.
- b. Rektor sikrer at undervisningspersonalet ivaretar elevens rett til å kjenne til mål for opplæringen, hva som blir vektlagt i vurderingen av kompetanse, og hva som er grunnlaget for vurderingen.
- c. Rektor sikrer at opplæringen samlet dekker alle kompetansemålene på hovedtrinnet / i faget og individuelle opplæringsmål i IOP.

Underveisvurdering for å øke elevens læringsutbytte

2. Rana kommune må sørge for at den individuelle underveisvurderingen ved Lyngheim skole bidrar til at elevene får realisert sine muligheter til å nå målene for opplæringen, jf. opplæringsloven § 5-5 og forskrift til opplæringsloven §§ 3-1, 3-2, 3-11, 3-12 og 3-13.

Rana kommune må i denne forbindelse se til at:

- a. Lærerne veileder elevene om hvilke kompetansemål fra LK06 / mål i IOP som opplæringen er knyttet til.
- b. Lærerne veileder elevene i hva det legges vekt på i vurderingen i det enkelte faget.
- c. Lærerne veileder elevene om hva de må gjøre for å øke sin kompetanse i det enkelte faget.
- d. Lærerne sørger for å involvere elevene i vurderingen av eget læringsarbeid.

- e. Skolen har implementert rutine som sikrer at det i halvårsvurderingen
  - gis informasjon om elevens kompetanse i fagene.
  - gis veiledning om hvordan eleven kan øke kompetansen sin.

Underveisvurdering som grunnlag for tilpasset opplæring og spesialundervisning

3. Rana kommune må sørge for at Lyngheim skole sikrer at den enkelte elevs utbytte av opplæringen blir systematisk vurdert og fulgt opp, jf. opplæringsloven §§ 1-3, 5-1, 5-4 og 5-5 og forskrift til opplæringsloven § 3-11.

Rana kommune må i denne forbindelse se til at:

- a. Skolen har en implementert rutine for å sikre at lærerne systematisk vurderer om alle elevene har tilfredsstillende utbytte av opplæringen.
- b. Skolen har en implementert rutine for å sikre at det for elever som ikke får tilfredsstillende utbytte av opplæringen, gjennomføres vurdering av
  - arbeidsmåter
  - vurderingspraksis
  - læringsmiljøet

8. Kommunens frist til å rette

Som nevnt i kapittel 7 ovenfor er kommunen gitt frist for å rette de ulovlige forholdene som er konstatert i denne rapporten.

Frist for retting og tilbakemelding er 01.10.15.

Kommunen har rett til innsyn i sakens dokumenter, jf. forvaltningsloven § 18.

Gunn Elisabeth Johannessen
(tilsynsleder)

Eirik Arntsen
(seniorrådgiver)

Vedlegg: Dokumentasjonsgrunnlaget

Følgende dokumenter inngår i dokumentasjonsgrunnlaget for tilsynet:

- Egenvurderingsskjema skolens ledelse
- Egenvurderingsskjema lærergruppe matematikk 1. – 2.trinn
- Egenvurderingsskjema lærergruppe matematikk 3. – 4.trinn
- Egenvurderingsskjema lærergruppe kroppsøving 5. – 7.trinn
- Egenvurderingsskjema lærergruppe samfunnsfag 5. – 7.trinn
- Enkeltvedtak spesialundervisning elev C
- Enkeltvedtak særskilt språkopplæring elev C
- IOP elev C
- Sakkyndig vurdering elev C
- Enkeltvedtak spesialundervisning elev B
- Enkeltvedtak særskilt språkopplæring elev B
- IOP elev B
- Sakkyndig vurdering elev B
- Enkeltvedtak spesialundervisning elev A
- IOP elev A
- Sakkyndig vurdering elev A
- Tusen millioner vinterprøve 3A
- Gangeprøve 5-gangen
- Ukesluttvurdering uke 49 – 3.-4.trinn
- Tusen millioner 4A - Eksempler på kapitteprøver
- TPO sirkel
- Rutiner for skolens arbeid med Tilpassa opplæring (TPO)
- Vurderingssirkel
- Daglig norsk prøve
- Anbefalt ressursbruk til undervisning av språklige minoriteter i Rana
- Mail om resultat av testing minoritetsspråklige m/vedlegg
- Strategisk plan Lyngheim skole 2014-2017
- Halvårsplan 1.trinn matematikk høst 2014
- Halvårsplan 1.trinn matematikk vår 2015
- Vurderingsskjema til vinterprøve 1A – Tusen millioner
- Ukeplan 1.trinn uke 3
- Elevsamtale skjema 1.trinn
- Referat mal fra konferansetime mellom lærer, elev og foresatt
- Læreplan matematikk – overordnede mål etter 2.årstrinn
- Skoleuka mi uke 8 – egenvurderingsskjema 2.trinn
- Halvårsplan vår 2.klassetrinn 2014/2015
- Ukeplan klasse 2B uke 8
- Ukeplan klasse 2B uke 10
- Foreldresamtalskjema 2.klasse
- Årsplan 3.klasse høst 2014
- Årsplan 3.klasse vår 2015
- Årsplan 4.klasse 2014-2015
- Mal til foreldresamtale 4. klassetrinn
- Samarbeid skole og hjem – klassenivå
- Skjema for foreldresamtaler 4.trinn
- Ukeplan uke 7 4.trinn

- Ukeplan uke 7 3.trinn
- Årsplan TPO- team og T-team ved Lyngheim skole 2014/2015
- Halvårsplan gym 6.trinn vår 2015
- Læremål uke 3 6.trinn
- Elevsamtale skjema 6.trinn
- Ukeplan uke 5 6.klasse
- Halvårsplan 5.klassetrinn høst 2014
- Årsplan vår 2014 5.trinn
- Ukeplan 5.klasse uke 3
- Kontaktmøte 5c – skjema mal
- Vurdering læremål uke 3 2015
- Elevsamtale skjema
- Halvårsplan vår 7.trinn 2014/2015
- Elevundersøkelse 7.trinn – skjema
- Konferansetimer 7B høsten 2014 – skjema
- Foreldresamtale høst 2012 7.trinn – skjema
- Melding til TPO-team – skjema
- Organisering av TPO
- Samarbeid skole og hjem – Tema
- Stillingsinstrukser
  - Rektor
  - Inspektører
  - SFO leder
  - Sekretær
  - Kontaktlærer
  - T-timelærere
  - Lærere særskilt norsk/grunnleggende norsk for språklige minoriteter
  - Tospråklig lærer/morsmålslærer
  - Tospråklig assistent/morsmålsassistent
- Oversikt prosjekter og programmer ved Lyngheim skole
- Om teamene
- Virksomhetskalender høst 2014
- Elevundersøkelsen høst 2014
- Resultater fra digital spørreundersøkelse for elevgrupper 6.-7.trinn.

Det ble gjennomført stedlig tilsyn 10.03.2015

Det ble avholdt intervjuer med:

- Karl Hans Rønning - rektor
- Janne Elvebakk – lærer matematikk
- Oddbjørn Jonassen – lærer matematikk
- Vigdis Bustnes – lærer samfunnsfag
- Lars Petter Falch Larsen – lærer kroppsøving
- Tanja Sandvik – inspektør
- Kristin Langvatn - inspektør